

Digitalizace zdravotních a sociálních služeb v České republice

Digitalizace se prosazuje napříč všemi segmenty, zdravotnictví a sociální služby nevyjímaje. Ve zdravotnictví rozvíjí svůj potenciál telemedicína, v sociálních službách se ukazují možnosti digitální komunikace, využití technologií pro zvýšení bezpečnosti klientů, a pak také robotizace péče.

Digitalizace zdravotních a sociálních služeb

Téma digitalizace je poslední dekádu skloňováno stále častěji a pandemie covidu-19 akcelerovala posun k digitalizaci prakticky všech segmentů a odvětví, včetně zdravotnictví a sociálních služeb. Digitalizací zde rozumíme například telemedicínu, telemetrii, sdílení dat, využívání umělé inteligence nebo systémy tísňové péče či asistivní a asistivní služby.

Jak se telemedicína uplatňuje v klinické praxi?

V posledním roce rezonuje v naší společnosti nutnost zavedení telemedicíny (TM) do běžné klinické praxe. Cílem je zajistit její dostupnost pro majoritu chronických pacientů. Nicméně povědomí o této problematice není napříč všemi vrstvami společnosti valné. V provedeném průzkumu mělo jen 13 % dotazovaných alespoň hrubou představu o tom, co jim tento systém zdravotní péče může přinést nad rámec standardních služeb definovaných ze zákona. Anketa také ukázala, že respondenti vnímají tuto problematiku zúženě ve smyslu telekonzultace pacient–lékař a obráceně

na bázi videochatu, žádosti o zaslání e-receptu, eventuálně e-neschopenky.

Přestože neexistuje oficiální instituce, která by koordinovala aktivity jednotlivých hráčů na poli TM, dochází ke vzniku Pracovní skupiny telemedicína Ministerstva zdravotnictví ČR (MZ ČR). Tato platforma nabízí kultivovaný odborný dialog všech klíčových subjektů – MZ ČR, Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR (VZP ČR) a Svazu zdravotních pojišťoven (Svazu ZP), odborných společností, patientských organizací, IT specialistů, právníků, sociální sféry a celé řady dalších subjektů.

Klíčovými subjekty pro zavedení TM do praxe jsou plátcí zdravotní péče. Dobrou zprávou je, že recentně došlo k předběžné dohodě vedení VZP ČR a Svazu ZP o využívání identické platformy pro telemedicínské sledování pacientů, která bude generovat koncizní data jak ve prospěch pacientů, tak ve prospěch provozovatelů zdravotní péče, samozřejmě i pro plátce.

Již deset institucí v současnosti poskytuje TM pro své pacienty. Může nás těšit, že to nejsou pouze velké fakultní nemocnice, kvalitní TM lze provádět i v okresních nemocnicích. Dalšími významnými hráči jsou privátní provozovatelé zdravotní péče.

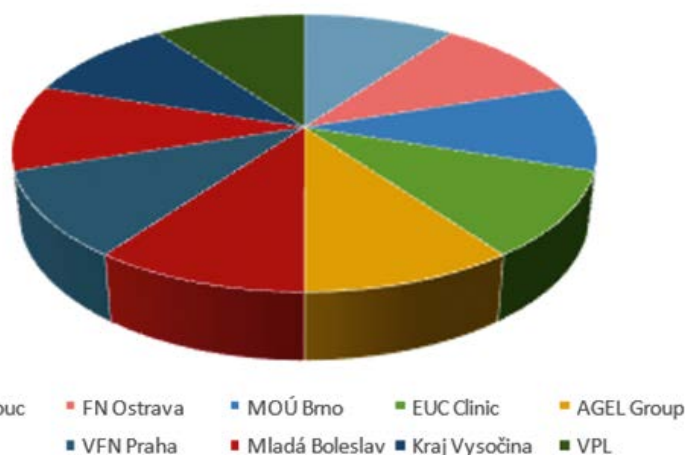

prof. MUDr. Miloš Táborský, CSc., FESC, MBA, přednosta I. interní kardiologické kliniky LF UP v Olomouci a FN Olomouc, předseda Lékařského výboru ATDZ ČR

Digitální sociální služby

Ve svém pohledu bychom se ale neměli omezovat pouze na zdravotnictví. Současnou digitalizaci sociálních služeb můžeme rozdělit do tří hlavních skupin. První je digitální komunikace, druhou využívání technologií pro vyšší zajištění bezpečí klientů a třetí je pak robotizace péče.

Velkým akcelerátorem digitalizace byla i v sociálních službách pandemie covidu-19. Sociální pracovníci ze služeb sociální prevence, ale i odborní poradci začali poskytovat sociální poradenství či krizovou intervenci dálkově a tento trend pokračuje i nadále. V pobytových sociálních službách, zejména v domovech pro seniory, byla digitální komunikace způsobem, jak čelit dlouhotrvajícímu omezení pohybu klientů

Obr. 1 Subjekty, které realizují telemedicínu bez ohledu na současný stav

Zdroj: Národní telemedicínské centrum

Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MBA, prezident Unie zaměstnavatelských svazů ČR, předseda Správní rady ATDZ ČR

těchto služeb. Přirozený sociální kontakt byl rychle nahrazen tím digitálním.

Veliký posun zaznamenaly například služby takzvané tíšňové péče. V nich se už nepoužívá malý přístroj s jedním tlačítkem (tzv. emergency button), který byl spojen s telefonem a zavolal pomoc. Nyní jsou již využívány chytré hodinky, které kromě za-

volání pomoci umí celou řadu dalších věcí. Mohou detekovat pád nebo mohou danou osobu hlídat v rámci vymezené lokality. Hodinky, případně čidla v domácnosti monitorují nejen seniory samotné, ale i jejich denní aktivity a režim. Pokud dojde k odchylce, pak systém opět upozorní monitorovací centrum, které prověří, zda nedošlo ke zhoršení zdravotního stavu seniora. Podobné technologie monitorující pohyb a umožňující přístup do různých místností se používají i v pobytových sociálních službách. Toto využití s sebou samozřejmě přináší také celou řadu etických dilemat a diskusí.

Ve fázi vývoje či pilotních projektů jsou pak tzv. chytrá lůžka vybavená čidly, monitorující například opuštění lůžka nebo noční neklid, malí roboti upozorňující seniory na to, že si mají vzít léky, nebo i inkontinenční pomůcky s čipem indikujícím potřebu výměny.

Pečující roboti

Robotizace péče je teprve na samém počátku a v tuto chvíli roboti nahrazují nebo spíše doplňují sociální kontakt. I do domovů pro seniory, a to i v České republice, se dostávají roboti, například robot Pepa. Tito roboti však umí (zatím) pouze po vzoru digitální asistentky Siri komunikovat se svým okolím. Lze je ale využít například u klientů trpících demencí, kteří si vybavují vzpomínky uložené v dlouhodobé paměti. Do paměti robota můžeme nahrát základní biografická data klienta. Robot pak bude na minulost seniora reagovat. Zároveň ho může i prostřednic-

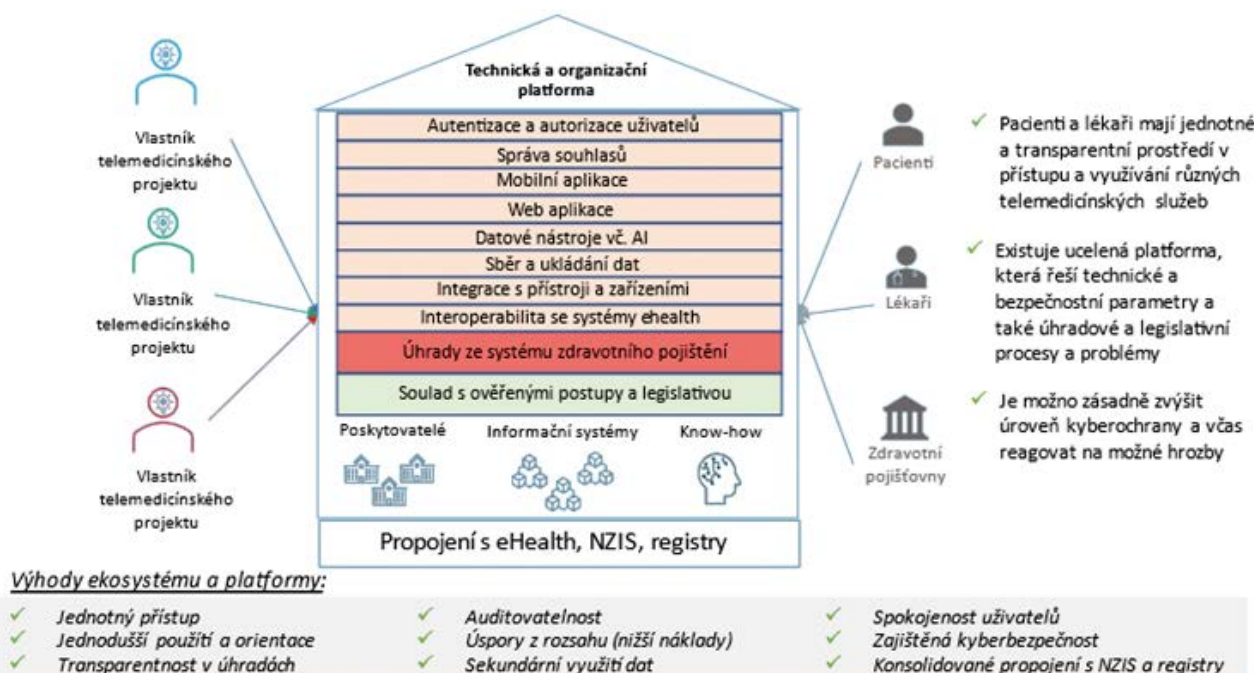
tím „validačních technik“ zklidnit nebo odradit například od záměru jít ráno do práce.

Existují již (zejména v Asii) pilotní projekty zaměřené na další stadium robotizace péče, tedy roboti, kteří asistují nebo plně vykonávají aktivity jako polohování seniorů, přenášení, česání apod. Skutečné využití bude ale zatím limitováno finanční dostupností, a především připraveností společnosti na robotizaci tohoto segmentu. Nemůžeme očekávat, že senioři, kteří na robotizaci nebyli zvyklí, přijmou robotického pečovatele.

Silná platforma pro digitalizaci v České republice

Digitalizace velmi rychle postupuje ve všech segmentech. Existuje řada projektů, přístupů, nápadů, aktivit, ale i zájmů. Právě tato „digitální revoluce“ vedla i ke vzniku Aliance pro telemedicínu a digitalizaci zdravotnictví a sociálních služeb ČR (ATDZ ČR), která představuje odbornou platformu poskytovatelů zdravotních a sociálních služeb, zástupců průmyslu ve zdravotnictví, IT firem a společností, ale i předních českých expertů a odborníků. V jednotlivých výborech a expertních skupinách aktuálně probíhá celá řada diskusí nejen o přínosech digitalizace, ale i o rizicích či bariérách. Digitalizace totiž nemůže nahradit ani zdravotní, ani sociální péči, resp. služby poskytované lidmi. Může a bude je však zkvalitňovat, racionalizovat a zefektivňovat.

prof. MUDr. Miloš Táborský, CSc., FESC, MBA,
Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MBA

Obr. 2 Koncept podpůrné platformy pro telemedicínu v ČR – varianta 2 (služby jsou podporovány platformou a okolním ekosystémem)
Zdroj: VZP ČR